Nybro kommuns
kulturmiljöprogram

S:T SIGFRID

S:t Sigfrids socken

Länsstyrelsen
Kalmar län

NYBRO
KOMMUN

KALMAR·LÄNS·MUSEUM

Kulturmiljöprogrammet omfattar 33 områden på olika platser i kommunen.

Arbetet möjliggjordes tack vare ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen. Kalmar läns museum anlitades för inventering och beskrivning av Kulturmiljöprogrammets områden. Layout och sammanställning har gjorts av Nybro kommun.

1. Skoga
2. Lindshult
3. Kråksmåla
4. Torshult, Torshultamåla
5. Uvafors
6. Alsterbro, Sandslätt
7. Rugstorp, Abbetorp
8. Bäckebo
9. Målerås
10. Gullaskruv bruksort
11. Barkeström
12. Hälleberga
13. Applaryd
14. Gullaskruv säteri
15. Orrefors
16. Flygsfors
17. Gadderås
18. Skedebäckshult
19. Flerohopp
20. Gunnabo
21. Duvetorp
22. Kristvallabrunn
23. Brånahult
24. Holmen, Göttorp
25. Nybro stad
26. Kopparfly
27. Örsjö
28. Ebbehult
29. Gårdsryd
30. S:t Sigfrid
31. Brändebo
32. Agebo
33. Alsjöholm

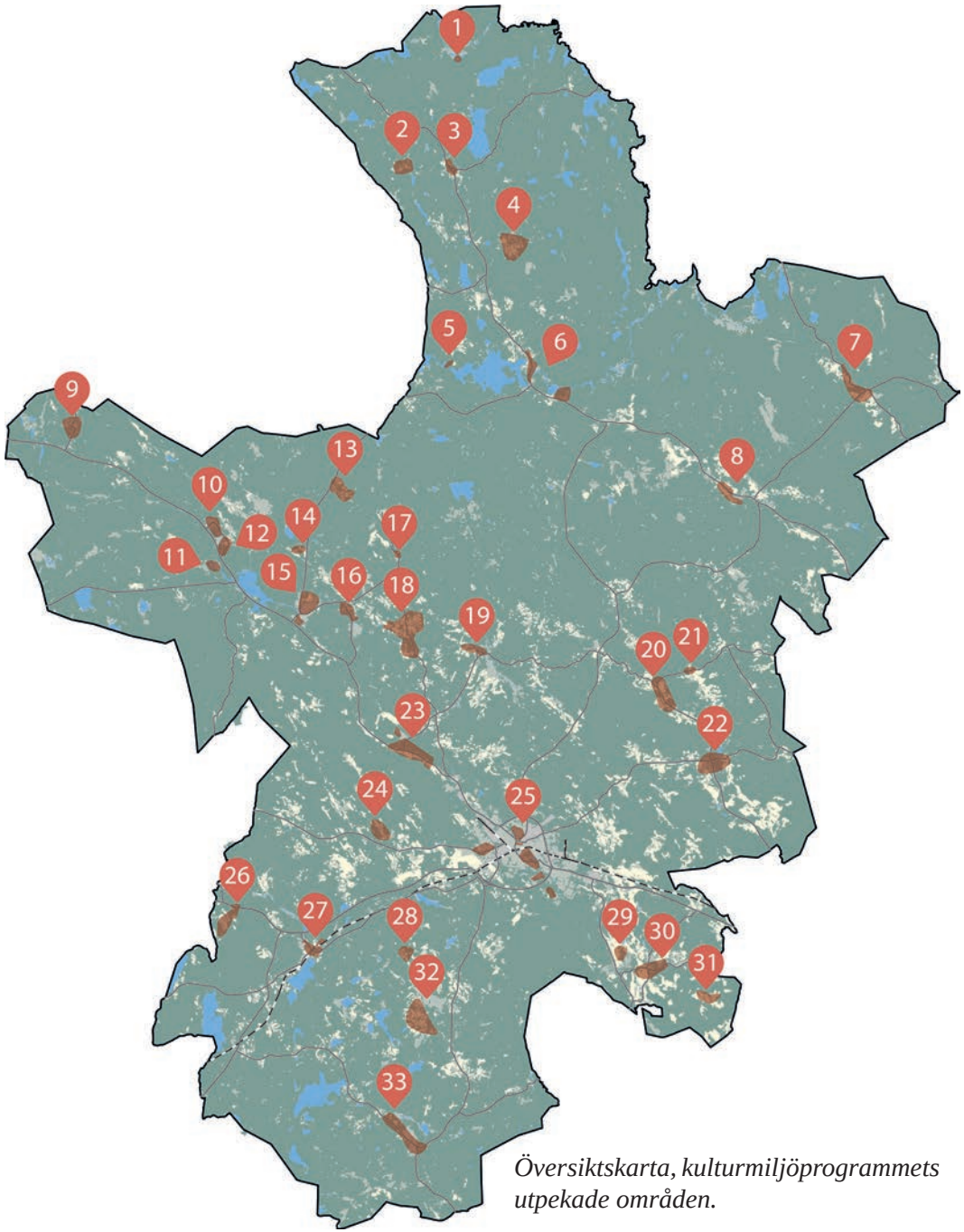

Översiktskarta, kulturmiljöprogrammets utpekade områden.

Läsanvisning

HUVUDOMRÅDE

Här lär du först känna kulturmiljön. Huvudområdet är ett större område som ger en övergripande kunskap om kulturmiljöns landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling.

KÄRNOMRÅDE

Här får du en djupare beskrivning av områdets värden. Kärnområdet har särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.

HISTORIK

Här hittar du berättelser om människor och andra viktiga företeelser som präglat kulturmiljön. En förklaring till varför de höga kulturhistoriska värdena finns på platsen.

I FRAMTIDEN

Här ges förslag på förhållningssätt inför framtiden för hur kulturmiljön kan bevaras och utvecklas.

I texten finns siffror inom parentes (1), de hjälper dig att hitta rätt i kartorna för huvud- och kärnområdet.

Text: Susann Johannisson, Kalmar läns museum
Arkeologi: Helena Victor, Kalmar läns museum
Layout: Nybro kommun
Omslagsfoto: Nybro kommun
Bilder är tagna av Kalmar läns museum där inget annat anges.
Senaste revidering: 2024-12-12

Kulturmiljöerna i Nybro kommun är levande miljöer under ständig förändring. Därför finns det risk att utskriven eller tryckt kopia av kulturmiljöprogrammet inte är den senast uppdaterade versionen. På nybro.se finns den senaste versionen digitalt.

S:t Sigfrid är en kyrkby i S:t Sigfrids socken, en mil söder om Nybro, utmed S:t Sigfridsån och dess biflöde Brorsrydsbäcken. I området finns av länsstyrelsen utpekad värdefull natur, klass 2, och odlingslandskap (Nr 59, 60, 1995). S:t Sigfridsån är utpekad i naturvårdsplanen (Klass II, 126 ha) med värden inom natur, geologi, botanik och kultur. Detta har dock inget formellt skydd. "Ekbacken" som ligger direkt norr om S:t Sigfrid har klassat som skogsbete/ kulturmark (Totalt 12 ha) av Skogsstyrelsen. Längs med ån väster om S:t Sigfrid har Skogsstyrelsen ett större naturvårdsavtal för ett utpekat område med naturvärden.

Huvudområde

Huvudområdet är ett större område som ger en övergripande kunskap om kulturmiljöns landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling.

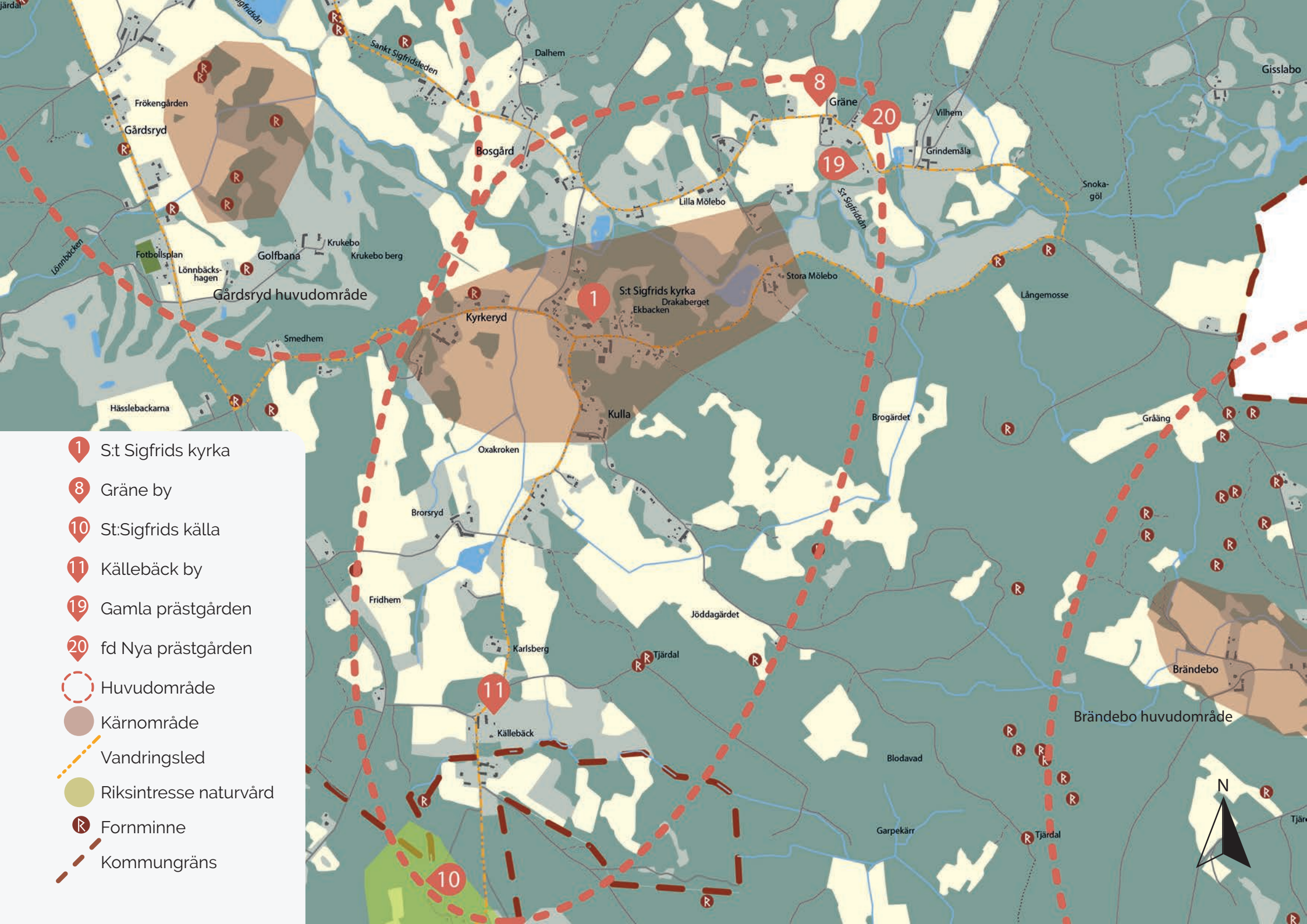
1 S:t Sigfrids kyrka
8 Gräne by
10 St:Sigfrids källa
11 Källebäck by
19 Gamla prästgården
20 fd Nya prästgården
Huvudområde
Kärnområde
Vandringsled
Riksintresse naturvård
Fornminne
Kommungräns
Gårdsryd huvudområde
Brändebo huvudområde
S:t Sigfrids kyrka
Kyrkeryd
Kulla
Ekbacken
Drakaberget
Gräne
Dalhem
Bosgård
Lilla Mölebo
Stora Mölebo
Vilhem
Grindemåla
Snoka-göl
Långemosse
Brogärdet
Gråäng
Brändebo
Frökengården
Gårdsryd
Fotbollsplan
Golfbana
Krukebo
Krukebo berg
Lönnbäcks-hagen
Lönnbäcken
Smedhem
Hässlebackarna
Oxakroken
Brorsryd
Fridhem
Karlsberg
Tjärdal
Jöddagärdet
Källebäck
Blodavad
Garpekärr
Gisslabo
Sankt Sigfridsleden
St Sigfridsdan
N

Beskrivning av huvudområdet

Naturen och landskapet

S:t Sigfrid ligger i en gränszon både geologiskt och kulturgeografiskt mellan kustbygdens jordbrukslandskap och inlandets skogsbygd. Genom området går även Högsta Kustlinjen, den nivå dit havet nådde som högst efter att inlandsisen smälte bort för ungefär 14 000 år sedan. Ovanför högsta kustlinjen är det tydligt att terrängen är mer stenig. Det är där skogen växer. I området nedanför Högsta kustlinjen är jorden mer finkornig och lättodlad. Här är åkerlandskapet tydligt. Inlandsisen har också skapat den långsträckta rullstensåsen Nybroåsen som sträcker sig nästan ända ut till havet. S:t Sigfrid ligger på en plats där åsar och vattendrag från olika väderstreck löper samman. Odlingsjordarna, vägarna och bebyggelsen har anpassats efter Nybroåsen och S:t Sigfridsån (5), med biflödet Brorsrydsbäcken (6). Landskapet är småskaligt och omväxlande. Området genomkorsas av flera mindre vattendrag, men är fattigt på sjöar. En bevarad kvarnbyggnad i ån i Lilla Mölebo (14) är exempel på hur vattenkraften utnyttjats under lång tid. Söderut från kyrkbacken har man en vidsträckt utsikt över en dalgång kring Brorsrydsbäcken.

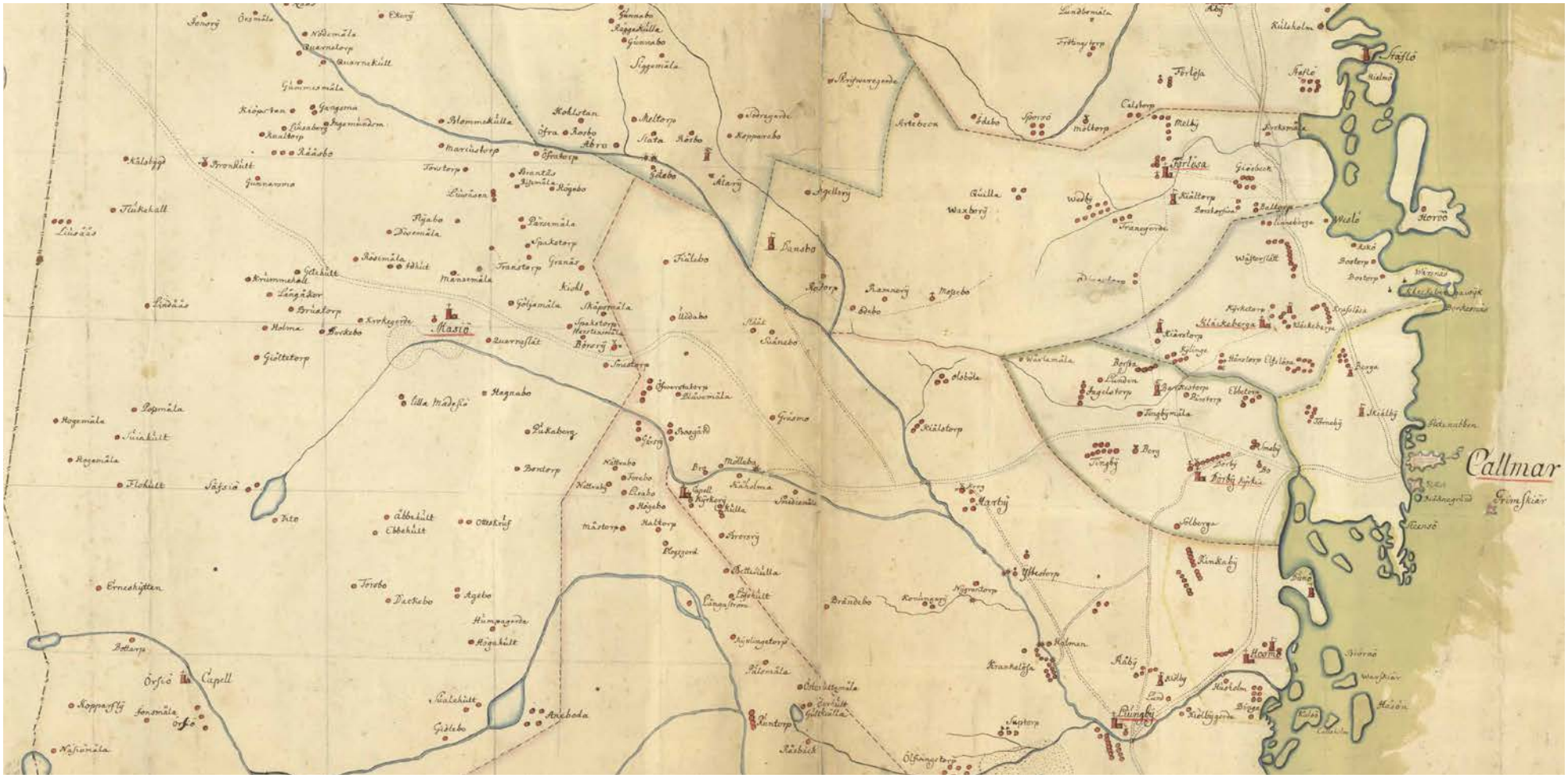

Utsnitt ur en karta från omkring år 1700. Kartan visar landskapets huvuddrag och bara de viktigaste vägarna. Den mest betydelsefulla vägen är den stora landsvägen mellan Kalmar och Växjö, som går tvärs igenom kartan. Den kommer från Hälleberga och går via Madesjö och Göljemåla, nuvarande Nybro, samt Börsryd mot Kalmar. Söder om Gräsmo går en avtagsväg mot S:t Sigfridsån och kapellet. Sockengränserna tecknas med streckade linjer och kyrkornas namn är understrukna. Kring kapellet ligger områdets alla små byar. Ur Ortsanalys för S:t Sigfrid, Bebyggelseantikvarisk rapport, Lotta Lamke, Kalmar läns museum, 2014.

Sedan snart 150 år kännetecknas S:t Sigfrid av den resliga stenkyrkan (1) på en höjd, vid en vägkorsning. Utmed vägen vid kyrkan finns en koncentration av bebyggelse som skapar en liten tätort. Det omgivande landskapet karaktäriseras av jordbruksbebyggelse, med stora gårdar, stora ekonomibyggnader och ett öppet, flackt, brukat odlingslandskap med stora åkrar. Bebyggelsen består främst av gårdar, men även av småhusbebyggelse och villor på avstyckade tomter från en period under 1900-talets början. Åkrarna är stora och rensade på sten. Stenmurar förekommer, men inte i så stor omfattning. Både stenmurar och staket förkommer som inramning runt bostadshusens tomter. Bebyggelsen speglar ett ökat välstånd och en ny tid från decennierna kring sekelskiftet 1900. Samtidigt speglar denna bebyggelse hur S:t Sigfrid i och med ökad bilism från mitten av 1900-talet hamnade vid sidan av de nya vägar som byggdes i området. Ortens bebyggelse och struktur är inte till synes påverkad av industrialismen. Området präglas av ett vidsträckt landskap som hålls öppet genom åkerbruk och bete.

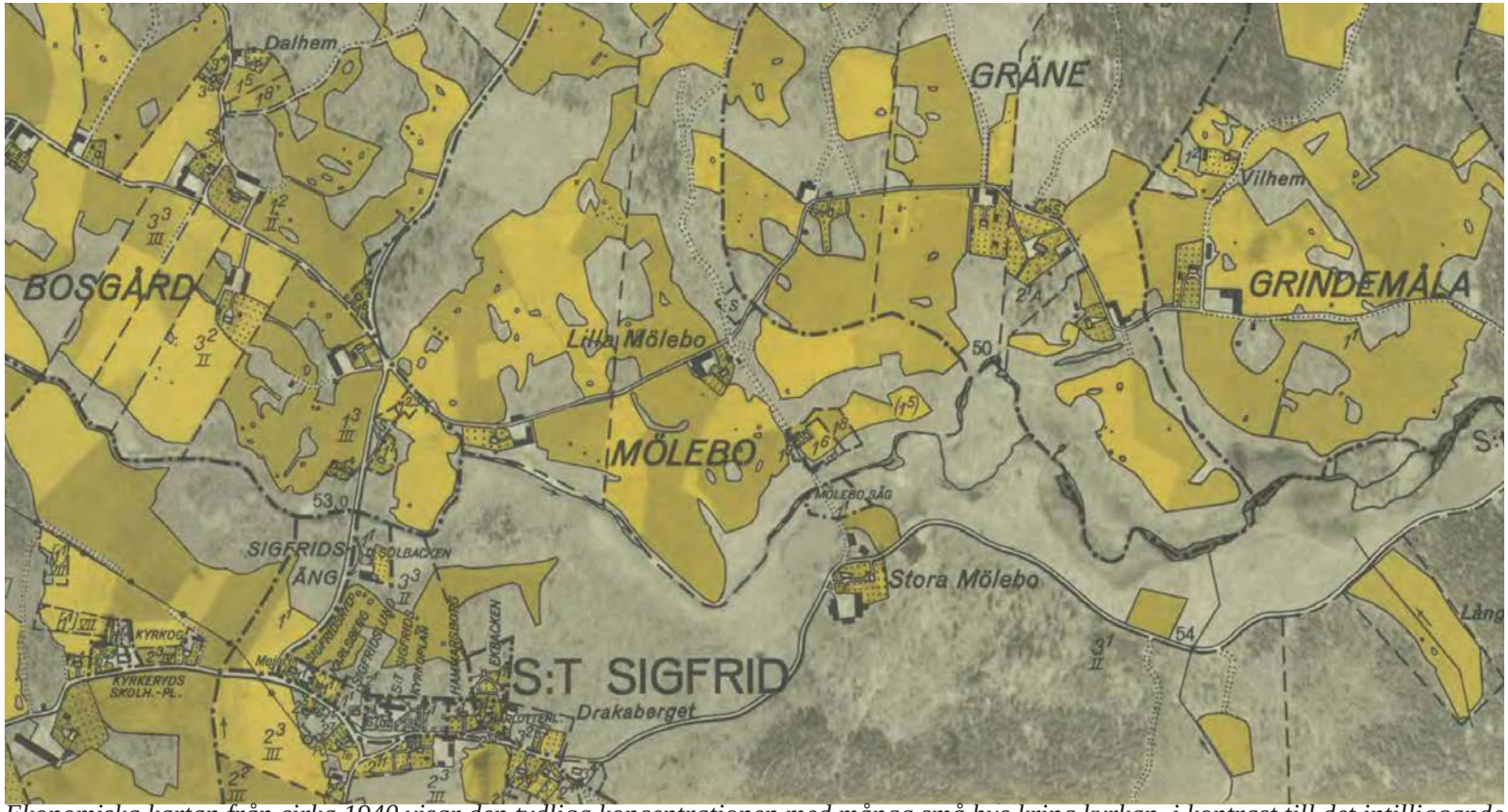

Ekonomiska kartan från cirka 1940 visar den tydliga koncentrationen med många små hus kring kyrkan, i kontrast till det intilliggande jordbrukslandskapet med mer spridda större gårdar.

I och kring kyrkbyn finns flera platser och byggnader som haft funktioner som hört ihop med ”socknens” ansvarsområden, som fattiggård i Stora Mölebo (7) , flera generationer prästgårdar, skolhus och lärarbostäder. I byn Gräne (8), som ligger som grannby nordost om kyrkbyn finns både gamla prästgården (19), lönebostället från cirka 1850, samt den då benämnda Nya prästgården (20) från 1905. Både hus och trädgårdar är i stort bevarade i traditionell stil.

I Stora Mölebo (7) finns en tidigare fattiggård

I Gräne finns gamla prästgården (19) lönebostället, från cirka 1850 samt nya prästgården (20) från 1905.

Ett exempel på en yngre generation prästgård (16) finns också, från 1950-talet.

Landskapet söder om kyrkbyn är ett typiskt öppet odlingslandskap, med spridda gårdar. Kyrkspiran sticker upp över trädtopparna. Ladugården till höger i bild ligger på samma läge som den gamla gården i byn Kulla (9).

Äldre lämningar

Precis utanför kommungränsen[1] söder om byn Kulla och en plats som heter Källebäck (11) ligger S:t Sigfrids källa (10), som ska ha gett S:t Sigfrid dess namn. Se vidare historik i slutet.

Fornlämningar inom området består av främst av lämningar efter tidig järnframställning från järnålder och medeltid. Den fina gårdsmiljön från yngre järnålder i Gårdsryd, en dryg kilometer nordväst om S.t Sigfrids kyrka, har förmodligen utgjort en knutpunkt för fraktande och tillverkande av järn. Inom S:t Sigfridsområdet, liksom vid Gårdsryd, finns flera slaggförekomster som vittnar om hur stor betydelse järnframställning haft. Andra lämningar är tjärdalar och kolningsanläggningar som också vittnar om skogens betydelse som råvara.

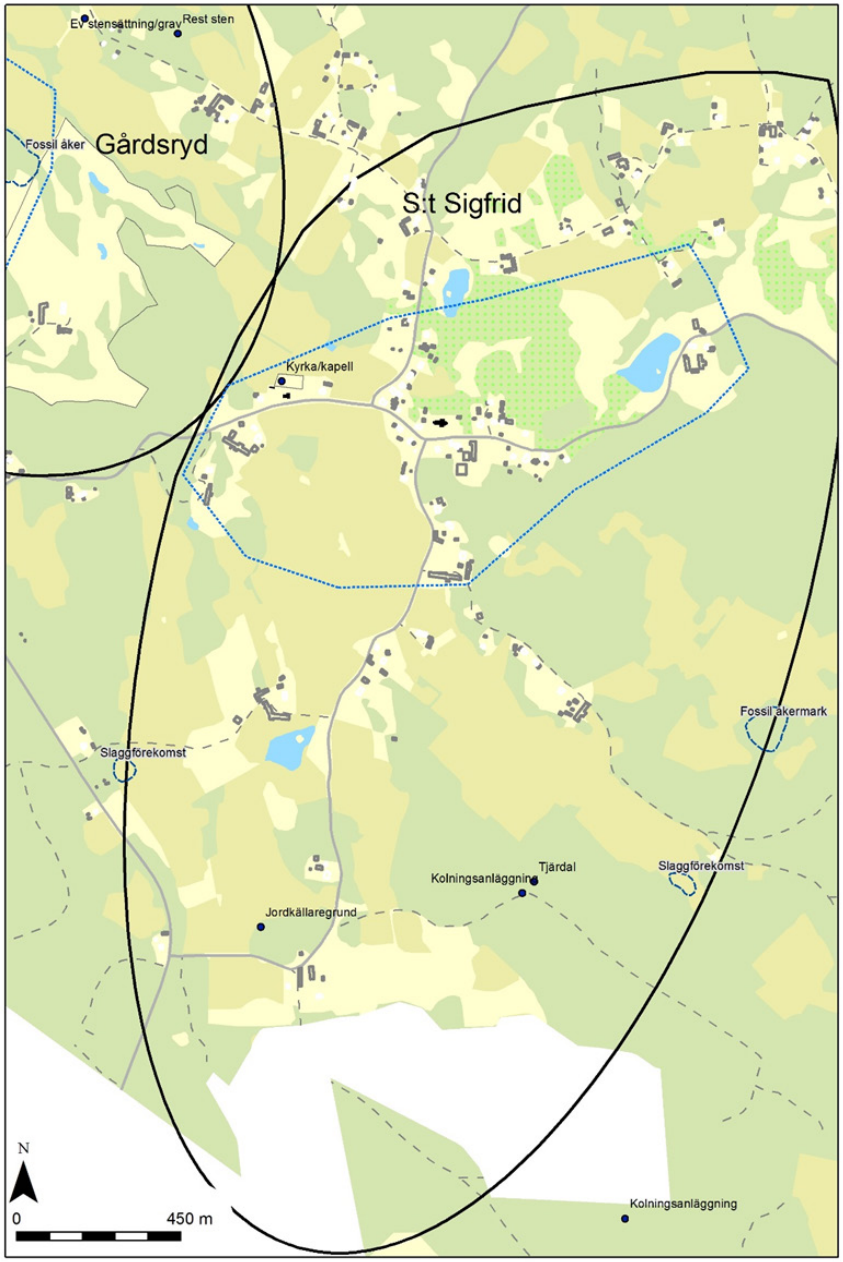

Kartan visar några av de kända och viktiga fornlämningarna i området.

1 I Mortorps socken, Kalmar kommun.

Kärnområde

Kärnområdet har särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.

Kulturvärden inom kärnområdet

Kärnområdet S:t Sigfrid har kulturhistoriskt värde som sockencentrum, med en glansperiod på ungefär 80 år från 1880-talet. Kärnområdet präglas av en koncentration av bebyggelse på höjden vid kyrkan, utmed vägnätet. Bevarade byggnader som haft med sockencentrat att göra är förutom kyrkan också flera prästgårdar, fattiggård, skola, affär, nykterhetsloge och ett mejeri. De äldre vägsträckningarna bidrar till upplevelsen av miljön inom kärnområdet. Vägarna som bildar vägkors här bidrog till platsens uppkomst, som har anor tillbaka till tiden kring år 1000, då man tror att det första kapellet byggdes här.

Vatten

Järn

Bondens landskap

Möten

Symbolerna hänvisar till den kulturmiljöprofil som togs fram för Nybro kommun 2019.
Inom kärnområdet finns exempel på kulturmiljöer ur kategorierna vatten, skog och bondens landskap.

Lilla Mölebo
Stora Mölel
S:t Sigfrids kyrka
Drakaberget
Ekbacken
Kyrkeryd
Kulla
Oxakroken
N
Numrering av objekt
Kärnområde
Vandringsled
Fornminne

2 St:Sigfrids kyrkogård

3 Klockargården, gamla skolan

4 Mejeriet

5 St:Sigfridsån

6 Brorsrydsbäcken

7 Stora Mölebo

9 Kulla by

12 fd nykterhetsloge

13 fd affär

14 kvarn och sågplats

15 lärarbostäder

16 Nya prästgården

17 fd slakteri

18 fd maskinstation

Sockencentrum

Sockencentrum präglas av kyrkan (1) och bebyggelsen kring vägkorsningen på en ås, där stenkyrkan från 1888 är den mest särpräglade byggnaden. Vägkorsningen utanför kyrkan, där tre vägar möts, visar på en gammal mötesplats. Bebyggelsen i sockencentrat domineras av tätt liggande småhusbebyggelse och villor, som ger en tätortskaraktär. Flera av byggnaderna har långt utkragande takfötter med taktassar och grunder av huggen granit, vilket pekar på att de uppförts under det tidiga 1900-talet. Utmed vägen intill kyrkan finns också en tidigare speceri- och diversehandel (13) och en nykterhetsloge (12). De flesta av byggnaderna i sockencentrum har byggts om under 2000-talet, på ett sätt så att ursprunglig karaktär till stora delar gått förlorad. Miljön visar också att byggnader lagts till i stort sett varje decennium sedan den första utbyggnadsperioden. Dagens bebyggelse uppvisar en stor tidsmässig spridning. Miljön är idag historiskt svåravläst och brokig. Den tidigare fattiggården[2] ligger utmed vägen en bit öster om kyrkbyn i Stora Mölebo (7). Huset representerar därför idag både en traditionell mangårdsbyggnad och gård samt en period i svensk historia när ”socknen”, föregångare till kommunen, tog sitt ansvar för olika individer i samhället.

Kyrkan (1) ligger vid en gammal vägkorsning. Huset intill är exempel på en tidigare affärslokal.

2 Fattiggården ska ha inrättats år 1909 i tidigare Mölebo gård, och ersatte då det gamla fattighuset

Ett tidigare mejeri (4) stärker karaktären av sockencentrum, både för dess tidigare funktion i bondesamhället och som mötesplats. Den ingår också i den något tätare strukturen i kyrkans närhet.

Utmed vägen söder om kyrkan finns bostadshus av olika ålder. Här är villor av 1930-40-talskaraktär.

Exempel på äldre småstugor (lägenhetsbebyggelse) från sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal. Även om förändringar skett kan man känna igen äldre drag, som skalan, tak, taktassar och stengrunder.

Den gamla nykterhetslogen (12) från 1910, senare församlingshem, har byggts om och ändvänds som ”byahus”.

Centralt i kyrkbyn, snett mitt emot kyrkan, finns en äldre gård, med bevarade hus. Ekonomibyggnader från andra halvan av 1900-talet.

Kyrkogården (2) ligger för sig en bit väster om kyrkan, på platsen för kyrkans föregångare, Kumblamads kapell. Här finns en klockstapel i trä i gammal stil, rest 1973. Här kan finnas lämningar efter det tidigare kapellet Till sockencentrumet hör också ”Klockargården” (3), ursprungligen skola men nu församlingshem, ett par lärarbostäder (15) och Nya prästgården (16). De är goda exempel på offentliga eller semioffentliga byggnader. I anslutningen till denna vägkorsning ligger också ett före detta mejeri (4), ett före detta slakteri (17) och en före detta maskinstation (18), som visar på serviceverksamheter till jordbruket i området.

Kyrkogården (2) ligger på den plats där det äldre Kumblamads kapell låg innan nuvarande kyrka byggdes. Klockstapeln är byggd i gammal stil, men nytillverkad på 1970-talet

Granne med kyrkogården finns också en skolbyggnad ursprungligen från 1899, ombyggd på 1940-talet, senare ny funktion som församlingshem samt ett par lärarbostäder.

Gamla skolan/församlingshem och en lärarbostad i miljön vid kyrkogården.

Historik

Här hittar du berättelser om människor och andra viktiga företeelser som präglat kulturmiljön.
En förklaring till varför de höga kulturhistoriska värdena finns på platsen.

Forntid och medeltid

S:t Sigfrid ligger i kanten av Möres skogsbygd och har genom tiderna varit en plats att mötas på. Från det att skogsbygderna fick en bofast befolkning, troligen delvis baserat på en omfattande framställning av järn, har S:t Sigfrid haft ett strategiskt läge för kommunikationer. En trakt att passera och att sammanstråla i genom mötet mellan skog och slätt.

På Nybroåsen gick vägar som blev viktiga kommunikationsleder. Även S:t Sigfridsån som är ett biflöde till farleden Ljungbyån, var en viktig vattenväg för området. Det är troligt att varuutbyte av framför allt järn men också pälsverk, trä och dylikt är det som legat till grund för välståndet i området. I området vid S:t Sigfrid och Gårdsryd ska omlastning ha skett från vagn/släde till båt för fortsatt frakt ned via Ljungbyån till havet. Åt andra hållet bör till exempel tyger, metallföremål, torkad fisk och nyheter ha färdats. Vid Ljungbyåns mynning i Hossmo och Rinkabyholm har ett stort makt- och handelscentrum legat under hela järnåldern fram i tidig medeltid med besökare från hela Östersjön.

Förhistoriska gravar och lämningar efter tidig odling, så kallade agrara lämningar, och bebyggelse visar att människor bott i S:t Sigfridstrakten långt innan medeltiden. Gravarna ligger utmed Nybroåsen: i Gårdsryd, Krukebo, och i Källebäcksmåla just söder om S:t Sigfrid. I området hittar man också de för regionen typiska lämningarna av lågteknisk tidig järnframställning.

Det som idag kallas S:t Sigfrids kyrkby blev tidigt en mötesplats, då vägar från fem olika väderstreck möttes här. Både kapellet och flera källor låg vid denna vägkorsning. Troligen byggdes ett första litet kapell i trä här redan på 1000-talet, kallat Kumlamads kapell. Namnet är troligen sammansatt av orden kummel (stenröse) och mad (våtäng). Informationen om Kumlamads kapell är knapp och uppblandad med legenden om S:t Sigfrid, ”Smålands apostel”. Den engelske biskopen Sigfrid sägs ha kommit till Sverige för att missionera i början av 1000-talet där han steg iland vid Kolboda, vandrade inåt landet för att stanna vid Kumlamad där han omvände och döpte många hedningar i en källa. Han ska sedan också ha grundat Växjö stad och stift. Genom helgonkulten bör S:t Sigfrid under medeltiden även ha besökts av många främlingar på pilgrimsfärd.

Den nuvarande bygden formades under medeltiden när befolkningen ökade. Gårdarna byggdes längs med S:t Sigfridsån. Ett nyare kapell uppfördes i S:t Sigfrid vid slutet av medeltiden och omnämns omkring år 1515 i skrift för första gången. Under 1500-talet kallades bygden för Kumlamads bygd.

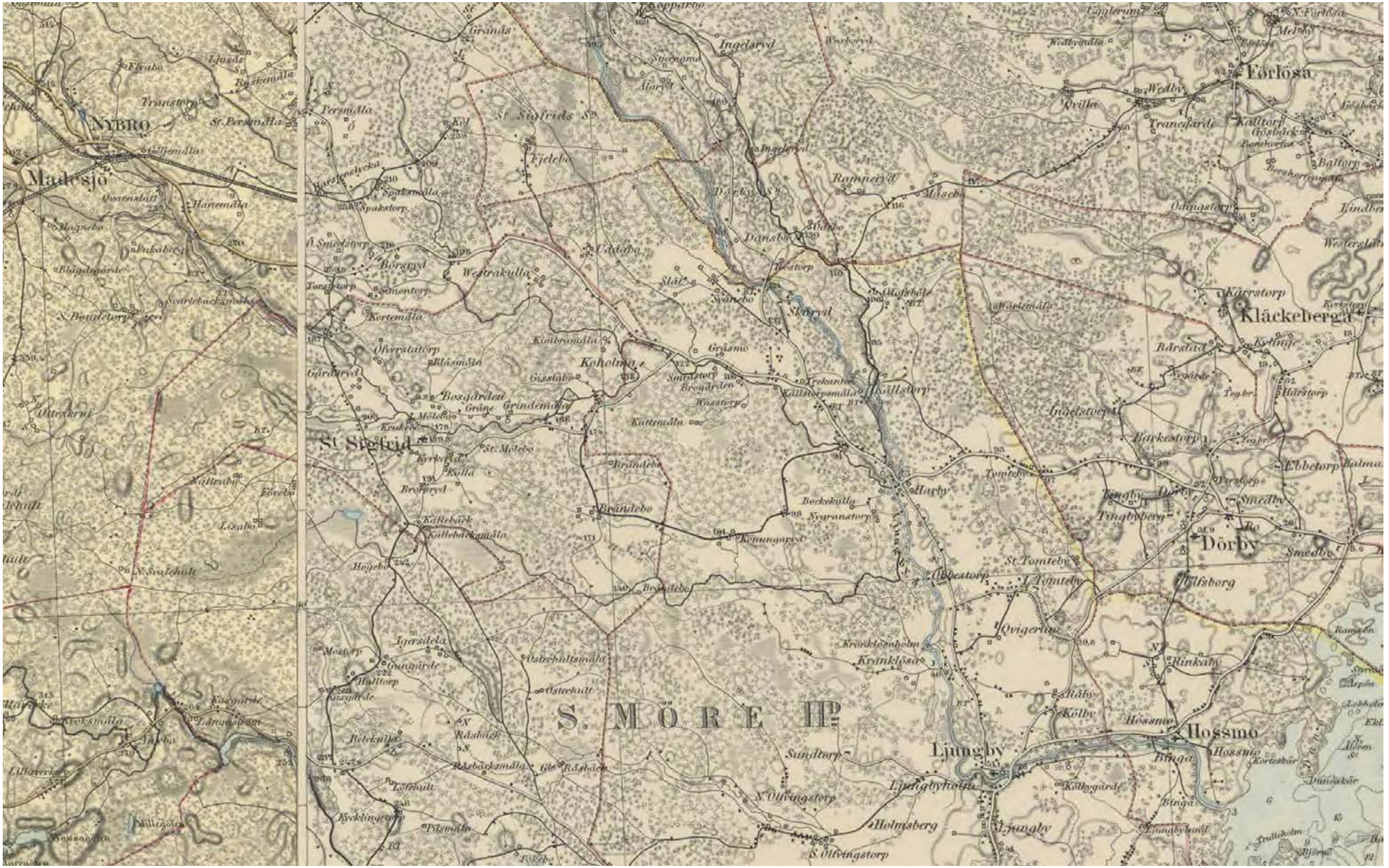

Då den nya kyrkan uppförts i S:t Sigfrid 1888 tronade den inledningsvis ganska ensam uppe på kullen. Ett stenkast österut, tvärs över vägen, låg en gård som flyttat ut från Kulla by vid mitten av 1800-talet. Generalstabens karta från 1870 visar dessutom ett par mindre byggnader väster om denna gård som väl möjligen kan ha varit enklare stugor. Kring det rivna Kumblamads kapell och begravningsplats stod två byggnader: fattighus och skola.

Medeltid till 1800-tal

När Gustav Vasa tillträtt på 1520-talet och infört reformationen innebar detta att områdets gårdar, som tillhört biskopen i Linköping, lades till kungens privata gods. År 1548 ska Gustav Vasa ha låtit plundra kapellet, som sedan stod öde och förföll under en tid, innan det återuppbyggdes. Reformationen innebar också att helgonkulten avtog. Kapellet bör dock ha fortsatt att vara en viktig mötesplats för de som bodde i trakten, liksom för resande och vallfärdande. Exporten av sågade trävaror och andra skogsprodukter ökade, samtidigt som järnbruk och pappersbruk började anläggas i Smålands inland. Vägsträckningen genom S:t Sigfrid markeras på de äldsta kartorna som en av länets huvudvägar. Kanske fanns den redan under medeltiden som en länk mot Kalmar. Troligen byggdes vägen ut under 1600-talet. Kalmarvägen (motsvarar ungefär väg 25) intog dock snart rollen som områdets viktigaste färdled, vilket innebar att tyngdpunkten försköts norrut, bort från S:t Sigfrid. Kapellet var dock fortsatt ett viktigt mål. Kartor visar att huvudvägen till kapellet var den från Kalmarvägen vid Gräsmo. I Börsryd anlades ett gästgiveri omkring år 1670. Detta fanns kvar under hela 1700-talet och en del av 1800-talet. Gästgiveriet blev troligen traktens främsta träffpunkten. I september hölls marknad i Gårdsryd, på marknadsplatsen utmed den gamla åsvägen. S:t Sigfridsområdet hörde till Ljungby socken och från 1700-talet kallades Kumlamadskapellet för Ljungby kapell istället. År 1733 lät man uppföra ett nytt kapell på platsen av det gamla.

Det är inte bekräftat hur tidigt man använde vattenkraft till kvarnar i området. På en karta från 1843 finns tre stjärnor som symbol för kvarnar i vattendraget öster om S:t Sigfrid, i byn Lilla Mölebo (14). Här fanns också ett litet sågverk under en period. Verksamheten fortsatte in på 1900-talet.

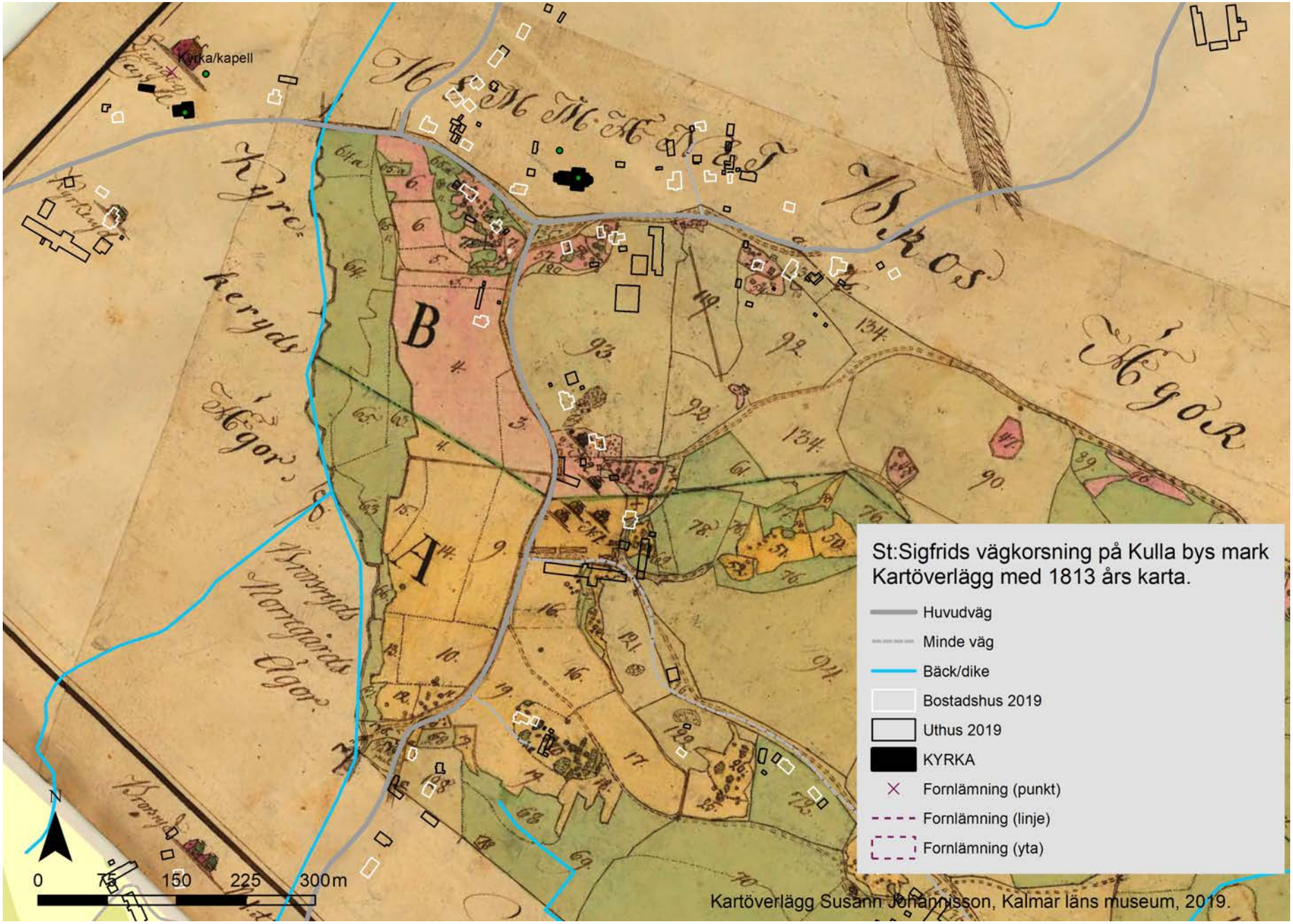

Kartan visar vägkorsningen och hur vägen vid kyrkan går i byn Kullas norra del. Ännu finns bara ett par stugor här vid början av 1800-talet.

1800-talets mitt till 1900-talets mitt

Under 1800-talets först hälft ökade befolkningen i Sverige. Jordbruket rationaliserades genom skiftesreformer, nya grödor och ny teknik. Bönderna fick det i allmänhet bättre, men många andra fick svårt att försörja sig i sin hembygd. Samtidigt genomfördes reformer där näringsfrihet infördes, vid mitten av 1800-talet som gjorde det lättare att starta handels- eller fabriksrörelser. Det resulterade i att industrialiseringen och urbaniseringen, flyttningen från landsbygden till tätorterna, tog fart. Med den kraftiga befolkningsökningen fanns det behov av fler och större kyrkor. År 1855 anhöll Ljungby kapellag hos konungen om att få bli en egen församling. Man anknöt till helgonlegenden och föreslog namnet S:t Sigfrids församling. Ansökan beviljades och år 1856 bildades S:t Sigfrid socken, dit även Gårdsryd som tidigare hört till Mortorps socken överfördes år 1863.

Genom kommunreformen 1862 bildades S:t Sigfrids kommun vid sidan av den kyrkliga socknen. På 1880-talet lät man riva 1700-talskapellet på ängen och istället uppfördes den nuvarande kyrkan på en bergsknalle några hundra meter österut. En ny skola byggdes 1899, på den gamla platsen vid kyrkogården. Här i närheten hade legat en äldre skola tidigare, liksom fattiggård. En ny prästgård uppfördes intill lärarbostäderna i byn. Ägaren hade redskap som skördetröska, stenvagn och potatisplockare. Han körde dessa maskiner åt bönder i trakten, in på 1970-talet.

På 1870- och 1880-talen nådde S:t Sigfrids socken befolkningsmaximum. Man hade då omkring 1 000 invånare. Ett litet samhälle växte fram kring kyrkan. En karta från 1813 och en från 1853 visar att det under tiden fram till 1800-talets slut inte fanns mer än ett par små hus utmed vägen. Det var först i slutet av 1800-talet, efter att kyrkan byggts, som ett tydligt sockercentrum bildades utmed vägen. Husen som byggds här kan kallas småstugor eller torp, men den juridiska termen är egentligen lägenhetsbebyggelse. Det var små ställen med små tomter. På tidstypiskt vis gavs många av dessa egna namn som Sigfridsryd, Karlsborg, Sigfridslund, Hammarsborg, Ekbacken och Charlottenlund. I närheten av kyrkan fanns också en gård med jordbruksbebyggelse.

I ett regionalt perspektiv var den mest anmärkningsvärda utvecklingen under 1800-talet det som hände i Trekanten, kring landsvägsbron dryga halvmilen västerut från S:t Sigfrid. Detta kom att påverka St:Sigfrid i hög grad. Den krog som anlagts där på 1700-talet fick från 1830-talet sällskap av allt fler handels- och hantverksrörelser. Järnvägen, som invigdes 1874, blev avgörande för framväxten av Trekantens stationssamhälle. Då järnvägen anlades i området 1874 förstärktes aktiviteten utmed axeln mellan Kalmar och Nybro. Nybro övertog rollen som centralort från Madesjö sockencentrum. Järnvägsstationerna blev nya målpunkter. De mångfunktionella småsamhällen som växte fram vid stationerna förstärkte mönstret. S:t Sigfridsborna hade sin närmaste järnvägsstation i Börsryd fram till år 1912 då Västrakulla station anlades. Från S:t Sigfrid anlades en (delvis) ny väg upp till Västrakulla station. Både Nybro och Trekanten hade fördel av att ligga vid järnvägen och vid den stora landsvägen, vilket gav dem en större attraktionskraft både för företagare, som bostadsort och som

besöksmål. När Nybro alltmer tog över som traktens dominerande samhällsbildning, hamnade både Madesjö och S:t Sigfrid i skymundan. År 1866, året efter det att Nybro fått köpingsrättigheter, hölls den sista marknaden i Gårdsryd. Under 1900-talets första hälft växte Nybro så kraftigt att köpingen upphöjdes till stad.

Vid mitten av 1900-talet hade Sverige blivit en modern industrination. Under efterkrigstiden fortsatte den materiella välfärden att öka, medan gudstro och kyrklighet fortsatte att minska. Tillväxten drevs upp genom en fortsatt mekanisering och rationalisering, både inom jordbruket och inom industrin. Utvecklingen gick mot allt färre och större enheter. Svenskarna flyttade till nyuppförda bostadsområden i städerna för att arbeta inom industri, handel och en växande offentlig sektor. Städerna svällde ut, medan många landsbygdsområden hamnade i en negativ spiral av minskande befolkning, minskande service och indragna allmänna kommunikationer. På landsbygden lades många mindre jordbruk och industrier ned. Sammanslagningen av mindre enheter till större gjorde sig märkbar i många sammanhang i S:t Sigfrid. År 1952 uppgick S:t Sigfrids kommun i Ljungbyholms kommun, från 1971 Nybro kommun. Från 1961 hade man inte längre någon egen präst i församlingen. År 1977 flyttades församlingen över från Ljungby till Nybro pastorat och från 2006 bildades Nybro–S:t Sigfrids församling. Även fysiskt kom Nybro allt närmare S:t Sigfrid när stadsdelen Hanemåla byggdes ut på 1970-talet. 1974 invigdes en niohåls golfbana på Krukebo ägor, som 1988 utökades till 18 hål.

Skolan i S:t Sigfrid lades ned 1965 och affären på 1970-talet. Från 1968 stannade tågen inte längre vid Västrakulla station. År 1969 övergick mjölkhämtningen från flaskor till tankbil och de flesta mindre gårdar slutade med djur. Mejeriet i S:t Sigfrid hade lagts ned redan 1948. Även andra lantbruksanknutna verksamheter lades ned, som Gårdsryds sågverk (1935-ca 1975) och Överstatorps kvarn och såg (ca 1850–1987).

I början av 2000-talet finns två heltidsjordbruk i S:t Sigfrid, men många av gårdarna brukas av deltids- och fritidsbönder. Både spannmål och vall odlas på de gamla åkrarna. En del gårdar har blivit hästgårdar. S:t Sigfridstrakten upplevs ännu som en ljus och öppen bygd, även om mer perifera åker- och ängsmarker har skogsplanterats. Privatbilismen samt närheten till Nybro och Kalmar har möjliggjort arbetspendling från S:t Sigfrid.

I S:t Sigfrids byggnadsbestånd finns många äldre bostadshus som relativt nyligen renoverats och byggts ut och även några nybyggda bostäder. Det speglar att trakten är populär som bostadsort. I sockencentrum ligger byahuset, den gamla nykterhetslogen, som iordningsställts till ett gemensamhetshus med hjälp av lokala, ideella krafter.

KALMAR 25
10 NYBRO

S:t Sigfrid i framtiden

Här ges förslag på förhållningssätt inför framtiden för hur kulturmiljön ska bevaras och utvecklas.

Nybro kommun vill att kommunens kulturmiljöer ska bevaras och utvecklas så att kommande generationer kan ta del av dem. Under rubriken "bevara" anges vad vi är skyldiga att ta hänsyn till enligt lag. Under rubriken "utveckla" finns tips om hur viktiga kulturmiljöer kan utvecklas och förvaltas så att deras värden finns kvar för eftervärlden. Tipsen kan rikta sig till Länsstyrelsen, kommunen och/eller till dig som privatperson.

Läs mer tips om hur du kan vara med och utveckla kulturmiljöer under "Generella råd" i Kulturmiljöprogrammets inledningskapitel.

Det finns en fördjupad översiktsplan för S:t Sigfrid (2015). Den pekar ut den långsiktiga viljeinriktningen för hur mark och vatten ska användas.

Bevara

Kyrkan (1), kyrkotomten och begravningsplatsen är skyddade enligt Kulturmiljölagens 4 kap.

Utveckla

Vyerna från kyrkan är viktiga. Öppenheten mellan kyrkan och begravningsplatsen ska bevaras.

Sockencentrets roll kan förstärkas genom att förlägga publika funktioner här.

De historiska huvudvägarna som följer landskapet har lång historisk kontinuitet. För att behålla vägarnas kulturhistoriska värden bör de inte rätas eller breddas.
Det är av stor vikt att så många som möjligt av odlingslandskapets äldre ekonomibyggnader och stenkällare behålls. Byggnaderna kan gärna få nya användningssätt, även om det kan komma att kräva om- och tillbyggnader.

För att bevara den lantliga karaktären bör bebyggelsen inte bli för tät utmed de historiska huvudvägarna.

Nya bebyggelselägen bör anpassas efter det äldre vägnätet och andra äldre strukturer. Nytillkommande bostadsbebyggelse bör utgöras av fristående småhus i 1–2 våningar.

Nytillkommande bostadsbebyggelse kan gärna placeras med huskroppen utmed vägen, men placerad ett gott stycke in på tomten (minst 15 meter gärna mer) och med enskild infart från vägen.

Referenser

Ett område är utpekat i Länsstyrelsens inventering av ängs- och hagmarker 1989.

Läs mer/referenser

Ortsanalys för S:t Sigfrid, Bebyggelseantikvarisk rapport 2014, Lotta Lamke, Kalmar läns museum, 2014.

S:t Sigfrids kyrkogård, Kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar/ begravningsplatser i Växjö stift 2005. Rapport, Magdalena Jonsson, Kalmar läns museum, 2005.

Madesjö sockens historia, del I. Madesjö, 1961.

Sveriges bebyggelse: statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden, del III, Kalmar län, Sigurd Erixon (red),1958.

Det medeltida Sverige; band 4:1 SMÅLAND: Möre, Olle Ferm, Thor Rahmqvist, Riksantikvarieämbetet, 1987.

Natur i Östra Småland, Markus Forslund (red), Länsstyrelsen i Kalmar, 1997.

Inventering av ängs- och hagmarker – Nybro kommun, Länsstyrelsen i Kalmar län informerar, 1989:4, 1989.

S:t Sigfrid i Södra Möre: mannen som blev legend, Otto Svennebring, 1979.

Den helige Sigfrid: en rikets skyddspatron: en bildserie, Monica Rydbeck, 1957.

S:t Sigfrids kyrka: 1888–1988, 1988. (småtryck, Nybrosamlingen, Nybro bibliotek)

Kyrkor i Nybrotrakten, artiklar ut Nybro Tidning samlade av Görel Eriksson 1932–1944.

Historia om Småland, Lars-Olof Larsson, 1974.

Från sockenstämma till storkommun Kalmar län: köpingar och landskommuner, 1954.

Växjö stift i ord och bild, 1950.

Det svenska jordbrukets historia, band 2, Jordbruket under feodalismen: 1000–1700, Janken Myrdal, 1999.

Övriga referenser

Johan Thelins blogg: http://talandebilder.se/blogg/

Nybrokunskap: www.nybrokunskap.se (sök Börsryd):)

S:t Sigfrids hembygKldsförening: http://www.hembygd.se/st-sigfrid/

Wikipedia (Sigfrid (missionär), S:t Sigfrids socken): http://
sv.wikipedia.org/wiki/